

LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIM: AMALIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Uzaqbaeva Gulzira Joldasbaevna

Ibrayim Yusupov nomidagi ijod maktabi
Qoraqalpoq tili va adabiyotifani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14970857>

Annotatsiya. Ushbu maqolada qoraqalpoq tilini o'rganishda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilinadi. Tilni o'zlashtirishda eshitish, gapirish, o'qish va yozish kabi asosiy ko'nikmalarni mustahkamlash muhimligi ta'kidlanadi. Bundan tashqari, lug'at boyligini oshirish, interaktiv o'quv vositalaridan foydalanish hamda til almashish platformalaridan samarali foydalanish usullari yoritiladi. Qoraqalpoq madaniyati va adabiyotini o'rganish orqali tilni tabiiy muhitda o'zlashtirish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Qoraqalpoq tili, amaliy ko'nikmalar, eshitish, gapirish, o'qish, yozish, lug'at boyligi, til o'rganish, interaktiv ta'lim, madaniyat, til almashish.

PROJECT-BASED LEARNING: DEVELOPING PRACTICAL SKILLS

Abstract. This article analyzes effective methods of developing practical skills in the study of the Karakalpak language. The importance of strengthening basic skills such as hearing, speaking, reading, and writing is emphasized in language acquisition. In addition, methods of increasing vocabulary wealth, the use of interactive learning tools and the effective use of language sharing platforms will be highlighted. The possibilities of mastering the language in a natural environment are also considered through the study of Karakalpak culture and literature.

Keywords: Karakalpak language, practical skills, hearing, speaking, reading, writing, vocabulary wealth, language learning, interactive education, culture, language sharing.

ПРОЕКТНОЕ ОБУЧЕНИЕ: РАЗВИТИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ

Аннотация. В данной статье будут проанализированы эффективные методы развития практических навыков при изучении Каракалпакского языка. Подчеркивается важность закрепления основных навыков, таких как слух, говорение, чтение и письмо, при овладении языком. Кроме того, будут освещены способы увеличения словарного запаса, использования интерактивных инструментов обучения и эффективного использования платформ языкового обмена. Рассматриваются также возможности освоения языка в естественной среде посредством изучения Каракалпакской культуры и литературы.

Ключевые слова: каракалпакский язык, практические навыки, слух, речь, чтение, письмо, словарный запас, изучение языка, интерактивное обучение, культура, Языковой обмен.

Loyihaga asoslangan ta'lim (PBL – Project-Based Learning) – bu o'quvchilarni real hayotga yaqinlashtiradigan, amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim metodikasi.

Bu uslubda o'quvchilar nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan birga, ularni amaliyotda qo'llashni ham o'rganadilar.

Loyihaga asoslangan ta'limning asosiy tamoyillari: 1. Muammo asosida o'rganish – o'quvchilarga haqiqiy hayotdan olingan muammolar berilib, ular mustaqil yoki guruh bo'lib yechim topishadi. 2. Mustaqil fikrlash va kreativ yondashuv – o'quvchilar o'z g'oyalarini ilgari surish, muammolarga ijodiy yondashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. 3. Amaliy natijaga yo'naltirish – ta'lim jarayoni yakunida o'quvchilar o'z loyihalarini namoyish qiladilar. 4. Jamoaviy ish – o'quvchilar guruhlarda ishlash orqali muloqot, yetakchilik va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar. 5. O'z-o'zini baholash va refleksiya – o'quvchilar o'z ishlarini tahlil qilib, natijalaridan xulosa chiqaradilar. Muammolarni hal qilish qobiliyati: o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarda muammolarni mustaqil tahlil qilishni o'rganadilar. Ijodiy fikrlash: turli yo'llar bilan yechim topish va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish ko'nikmalari rivojlanadi.

Muloqot va taqdimot qobiliyatlari: o'z fikrlarini aniq va lo'nda ifodalash, loyiha natijalarini taqdim etish malakalari mustahkamlanadi. Texnologik savodxonlik: zamonaviy texnologiyalar, dasturiy ta'minot va vositalardan foydalanish ko'nikmalari shakllanadi. Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish – bu nazariy bilimlarni real hayot va ish faoliyatida qo'llash qobiliyatini shakllantirish jarayoni. Bu ko'nikmalar har qanday sohaga tegishli bo'lib, ular o'quv jarayoni, kasbiy tayyorgarlik va shaxsiy rivojlanish uchun muhimdir. Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish usullari : 1. Loyihaviy ta'lim (Project-Based Learning – PBL) : O'quvchilar real muammolarni hal qiluvchi loyihalar ustida ishlaydi. Muhim sohalarda tajriba orttirish va mustaqil fikrlash rivojlanadi.

2. Tajriba va amaliy mashg'ulotlar : Laboratoriya ishlari, ustaxonalar, simulyatsiyalar va virtual muhitlardan foydalanish. Tajriba orqali bilimlarni mustahkamlash.

3. Muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan o'qitish (Problem-Based Learning – PBL) O'quvchilarga real yoki o'xshash muammolar beriladi va ular mustaqil yoki jamoa bo'lib yechim topadilar. Tanqidiy fikrlash va tahlil qilish qobiliyatlari shakllanadi. 4. Jamoaviy ish va hamkorlik:

Jamoaviy loyihalar va muhokamalar orqali kommunikatsiya va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish. Yetakchilik va mas'uliyat hisini oshirish.

5. Simulyatsiyalar va o'yinli ta'lim: Virtual haqiqat (VR), ish muhitini aks ettiruvchi o'yinlar va simulyatsiyalar orqali o'rganish. Stressga chidamlilik va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlantiriladi.

6. Ustoz-shogird tizimi va mentorlik: Tajribali mutaxassislar bilan ishlash orqali kasbiy rivojlanish. Ish jarayonida haqiqiy muammolarni hal qilish va real tajriba orttirish.

7. Tahlil va refleksiya: O'z ishini baholash, xatolarni aniqlash va ulardan saboq chiqarish.

Yangi strategiyalarni ishlab chiqish va o'zgarishlarga moslashish. Amaliy ko'nikmalar misollari: Texnik ko'nikmalar: dasturlash, muhandislik, dizayn, tibbiyot amaliyoti. Soft-skills (yumshoq ko'nikmalar): jamoada ishlash, muloqot, muammolarni hal qilish. Ijodiy va innovatsion ko'nikmalar: yangi mahsulot yoki xizmatlarni yaratish. Tashkiliy va menejment ko'nikmalari: loyihalarni rejalashtirish va boshqarish. Qoraqalpoq tilini o'rganishda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Tilni samarali o'zlashtirish uchun nazariy bilimlardan tashqari, uni amaliyotda faol qo'llash lozim. Quyida qoraqalpoq tilini o'rganishda yordam beradigan asosiy amaliy ko'nikmalar va usullar keltirilgan:

1. Eshitish va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish: Qoraqalpoq tilidagi audiomateriallarni tinglash (podkastlar, audio kitoblar, intervyular). Filmlar va videolarni subtitrsiz yoki subtitr bilan tomosha qilish. Mahalliy nutq so'zlovchilarini tinglash – radio, televideniye va muloqot orqali.

2. Gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish: Qoraqalpoq tilida doimiy muloqot qilishga harakat qilish (onlayn yoki oflayn suhbatlar). Til klublariga yoki guruhlarga qo'shilish, qoraqalpoq tilida suhbatlashish. O'z ovozingizni yozib eshitish, talaffuzni takomillashtirish. Til almashish dasturlari (masalan, Tandem yoki HelloTalk orqali qoraqalpoq tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish).

3. O'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish : Qoraqalpoq tilida kitoblar, maqolalar va yangiliklarni o'qish. Kunlik yoki blog yuritish – o'z fikrlaringizni qoraqalpoq tilida yozib borish. Ijtimoiy tarmoqlarda qoraqalpoq tilida kontent o'qish va izoh qoldirish.

4. Lug'at boyligini oshirish : Kuniga kamida 5-10 yangi so'z yodlash va ularni gapda ishlatish. Interaktiv ilovalar (Quizlet, Anki) orqali yangi so'zlarni mustahkamlash. So'zlarni kontekstda o'rganish – ularning jumalardagi qo'llanilishini tushunish.

5. Tilga amaliy yondashuv: Qoraqalpoq madaniyati bilan tanishish – xalq qo‘shiq-lari, she‘riyat va folklorni o‘rganish. Qoraqalpoq tilida yozilgan maqolalar, bloglar va ijtimoiy tarmoqlarni o‘qish va ularda fikr bildirish. Qoraqalpoq tilida o‘qituvchi yoki repetitor bilan mashg‘ulotlar olib borish. Loyihaga asoslangan ta‘lim o‘quvchilarga nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkonini beradi va ularning kasbiy hamda shaxsiy rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Shu sababli, bu metod zamonaviy ta‘lim tizimida keng qo‘llanilishi lozim. Qoraqalpoq tilini o‘rganishda nazariy bilimlar bilan birga, uni real hayotda qo‘llash orqali amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish muhimdir. Eshitish, gapirish, o‘qish va yozish bo‘yicha har kuni mashq qilish orqali tilni o‘zlashtirish tezlashadi.

REFERENCES

1. Abduazizov A. "Til o‘rganish metodikasi" – Toshkent, 2020.
2. Qoraqalpoq tilining grammatikasi. Nukus: Qoraqalpoq davlat nashriyoti, 2018.
3. Karimov I. "Til va madaniyat: O‘zbekistonda ko‘p tillilik" – Toshkent, 2017.
4. Qoraqalpoq tilining izohli lug‘ati. Nukus: Fan va texnologiya nashriyoti, 2019.
5. Brown, H. D. "Principles of Language Learning and Teaching" – Pearson Education, 2014.
6. Cambridge University Press. "Language Acquisition and Learning Strategies" – 2015.
7. Internet manbalari:
8. www.ziyonet.uz – Ta‘lim resurslari portali.
9. www.qaraqalpaq.com – Qoraqalpoq tili va madaniyatiga oid materiallar.